

FOLIA ORGANOLOGICA, nr 1/2018

Czasopismo „Folia Organologica” jest nowym, recenzowanym, międzynarodowym rocznikiem naukowym, poświęconym organom piszczałkowym i muzyce organowej. Stanowi on kontynuację zainicjowanej w 2007 r. nieperiodycznej serii *Śląskie Organy*, która zaowocowała pięcioma tomami wydawniczymi, poruszającymi szerokie spektrum zagadnień związanych z organoznawstwem i historią budownictwa organowego. Pismo ukazuje się przy współpracy Katedry Muzykologii Uniwersytetu Opolskiego, Diecezjalnego Instytutu Muzyki Kościelnej w Opolu oraz Zakładu Poligraficznego Sindruk.

W zamyśle redakcji czasopismo ma stanowić forum wymiany myśli, wyników badań i doświadczeń oraz prezentacji dorobku środkowoeuropejskiego organoznawstwa, budownictwa organowego oraz twórczości i wykonawstwa muzyki organowej. Łamy periodyku otwarte są dla artykułów w językach: angielskim, czeskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, słowackim i włoskim. Swoim patronatem rocznik obejmuje natomiast rada naukowa w międzynarodowym gremium.

Na premierowy numer „Folia Organologica” składa się sześć zwartych działów. Pierwszy z nich, *Articles*, gromadzi siedem różnorodnych artykułów naukowych, poruszających wielopłaszczyznowe zagadnienia z zakresu szeroko rozumianej tematyki organowej. Całość otwiera tekst Andrzeja Prasala omawiającego *Szczegóły konstrukcyjne organów Paula Voelknera na przykładzie unikalnego katalogu firmowego z 1900 roku*. Wnikliwe zapoznanie się z niniejszym folderem, odnalezionym w zbiorach Archiwum Państwowego we Wrocławiu, umożliwiło autorowi charakterystykę panujących na przełomie XIX i XX w. tendencji w budownictwie organowym, a także stosowanych przez wspomnianą firmę rozwiązań technicznych i konstrukcyjnych.

Ks. Grzegorz Poźniak przybliżył z kolei dzieje organów z dawnego kościoła ewangelickiego w Strzelcach Opolskich. Podjął on gruntowne badania źródłowe na podstawie zachowanych w Archiwum Państwowym w Opolu dokumentów. Mimo że instrument ten już nie istnieje, a kościół zaadaptowany został jako świątynia katolicka, to tego typu eksploracje stwarzają sposobność do wykreowania w przyszłości kompletnego obrazu historii budownictwa organowego na Śląsku.

Kolejny artykuł, tym razem autorstwa Mai Smilianić-Radić, prezentuje krajobraz serbskiej muzyki organowej. Nakreśla jej historię oraz kolejne etapy rozwoju, analizuje wybrane kompozycje organowe, a także przybliży sylwetki ich twórców. Przedstawia ponadto największe instrumenty koncertowe Serbii, jednocześnie krótko charakteryzując każdy z nich.

Zagadnienie organów usytuowanych w kościele Świętego Krzyża w Bytomiu-Miechowicach poruszył ks. Franciszek Koenig. Na skutek osuwającego się w wyniku prowadzonych prac górniczych podłoża w znacznym stopniu ucierpiała świątynia miechowska, a co za tym idzie, również instrument znajdujący się w niej do lat 60. ubiegłego wieku. Na tym tle autor nakreślił historię tamtejszych organów, a także przedłożył koncepcję ich rekonstrukcji.

W kolejnym artykule Jaroslav Tůma przybliżył sylwetkę czeskiego kompozytora Petra Ebena, którego muzyka porównywana jest z twórczością Oliviera Messiaena. Tekst ten stanowi komentarz do dzieł organowych wspomnianego twórcy, uwzględniający jednocześnie tradycję ich wykonywania oraz sposoby interpretacji. Autor podkreślił również, że współcześnie wykonanie dzieł Ebena stanowi prawdziwe wyzwanie dla organistów.

Petr Koukal przybliżył kulisy odkrycia dwóch miechów klinowych datowanych na 1530 r., które stanowią jednocześnie najstarszy działający element organów piszczałkowych, znajdujących się na terenie Czech. Są one częścią zbudowanego w 1721 r. przez Leopolda Spiegla z Pragi instrumentu usytuowanego w kościele św. Barbary w Manětínie. Zachowane po ich wewnętrznej stronie napisy umożliwiają ponadto identyfikację renesansowego budowniczego organów – Sebastiana Hoffera.

Ostatni spośród artykułów składających się na rozdział pierwszy dotyczy organów oraz organmistrzów z Ratzbony. Dieter Haberl przybliżył historyczne aspekty oraz tendencje obecne w niemieckim budownictwie organowym przełomu XVIII i XIX w. Organy i muzyka organowa obecne były wówczas nie tylko w ratzbońskich kościołach, ale także w wielu prywatnych domach posiadających mniejsze instrumenty. Wielu informacji na ten temat dostarczają po dziś dzień zachowane gazety miejskie.

Kolejny z działów czasopisma, *New Instruments*, zawiera miejsce dla omówienia nowopowstałych instrumentów. Przybliży tym samym wybudowane w 2018 r. przez Vladimira Šlajcha organy na Świętej Górze (Svatá Hora) w Czechach. Prezentacja instrumentu zawiera jego dyspozycje, a także tekst homilii wygłoszonej przez o. Stanislava Příbyla CSsR podczas Mszy św. sprawowanej z okazji poświęcenia nowych organów.

Trzeci rozdział czasopisma, *Pro Memoria*, poświęcony jest zasłużonym dla organoznawstwa i budownictwa organowego osobom, które odeszły w ostatnim

czasie. Tak więc znajduje się w nim wspomnienie ks. prof. Jana Chwałka – cenionego, polskiego muzykologa organoznawcy i organmistrza, a także Mieczysława Klonowskiego i Jana Wyleżoła – organmistrzów z Górnego Śląska.

W dalszej części czasopisma, zatytułowanej *Reviews*, znajdują się omówienia wydawnictw książkowych i płytowych, takich jak: monografia Andrzeja Prasala – *Działalność organmistrzowska firmy Lux z Łądka-Zdroju*, książka ks. Grzegorza Poźniaka – *O organach z dziećmi i dla dzieci*, książka Marka Urbańczyka – *Organy kościoła Krzyża Świętego w Siemianowicach – historia, architektura, konstrukcja i problematyka konserwatorska*, czasopismo „Ars Organi” oraz seria płytowa *Organy Śląska Opolskiego*.

Przedostatni z działów, *Reports*, zawiera sprawozdanie z III Konferencji Naukowej z cyklu „Organy i ludzie”, która odbyła się 22 października 2018 r. na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie, oraz Konferencji Naukowej *Cantabo et psalmumdicam (Ps 57,9). Muzyka liturgiczna w życiu Kościoła*, zorganizowanej 15 listopada 2018 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Całość wieńczy *Organ Music*, gdzie znalazła się kompozycja Gabrieli Czurlok – *Partita na organy „Anioł pasterzom mówił”*. Warto dodać, że omawiany międzynarodowy rocznik naukowy ubogacają liczne, kolorowe fotografie, a także oryginalna grafika wyróżniająca każdy z kolejnych działów czasopisma.

Ewelina Szendzielorz